

Орто белех оболоругар аналлаах дьайымал конспега.

Черкашина Акулина Николаевна,
12№-дээх Мындаабатаа5ы «Кунчээнэ»
оскуола иннинээ5и саастаах
обо тэрилтэтин иитээччитэ.

Матырыйаалы быьаарыы: «Улэьит дьон дойдуларыгар айан» дьайымал орто белех иитиллээччилэригэр ананар. Бу матырыйаал детсад иитээччилэрин улэлэригэр туьааннаах буолар. Дьайымал улэьит дьон идэлэригэр убаастабылы, 4-5 саастаах оболор билиилэрин хацатыыга туьаланар.

«Идэлээх дьон дойдуларыгар айан»
орто белех иитиллээччилэригэр аналлаах дьайымал

Атын уерэтэр уобаластары кытта ситимэ «Билии-керуу», «Тыл сайдыыта», «Социализация», «Улэ», «Сэрэхтээх буолуу», «Доруобуйа», «Худоьественное творчество».

Сыала:

Уерэтэр соруга:

- обо улахан дьон идэлэрин билиитин хацатыы;
- обо бэриллит предмет ахсаанын ааба уерэниитэ уонна тэцнээн быьарыыта;
- геометрической быьыылары, обуруот астарын билэр уеруйэхтэрин чицэтии;
- оболорго улахан дьон идэлэрин керен сепке быьааран ааттыылларыгар эрчийии;

Ситимнээх сацаны сайыннарыы: тутааччы, суоппар, быраас, атыылааччы.

Сайыннараp соруга:

- аабар уеруйэхтэрин сайыннарыы, иитээччи ыйытыытыгар сепетеех эппиэти биэрэллэригэр;

Иитэр соруктар:

- тулуурдаах буолууну, белебунэн улэлииргэ иитии;
- улэ5э убаастабыллаах сыьыаны иитии.

Туттар тэриллэр:

- хас биирдии улэьит идэтигэр сеп тубэьэр хартыыналар;
- идэ5э аналлаах тацастар;
- кубиктар, касса, обуруот астара, быраас халата, туттар тэрилэ.

Туцэтиллэр матырыйаал:

- морковь, яблоко (картонтан кырыйыллыбыт)

Бэлэмнэнии улэ:

1. Бэсиэдэ: «Ханнык улэьит дьон идэлэрэ баарый?» хартыыналарынан улэ «Атыылааччы», «Ас астааччы», «Тутааччы», «Суоппар».
2. Улахан дьон улэлэрин туьунан бэсиэдэ.
3. Медицинской кабинекка экскурсия.

4. Араас идэлээх дьон хартыналарын керуу.
5. Суоппар, ас астааччы, атыблааччы улэтин кэтээн керуу.
6. Идэлэр туьунан таабырын таайсыы, ырыа уерэтии.
7. Обуруот астарын туьунан хобоон аабыы.

Дьайымал хаамыыта.

Иитээччи: Утуе кунунэн! Мин аатым Акулина Николаевна «Кунчээн» о5о саадыгар баспытааталынан (иитээчинэн).

О5олор эьигини тереппуттэргит детсадка а5алан баран, ханна бараллара буолуой? (Улэлэригэр). Кинилэр хас биирдии бэйэлэрэ араас идэлээх дьон буолаллар. Холобура мин детсадка улэлибин, онтон улэлиир идэм – иитээччи.

Чэ, эрэ толкуйдуоххайын эрэ, о5олоор. Ханнык идэлээх улэбит дьону баарын билэбитий! (О5олор эппиэттэрэ). Эьиги ийэлэргит, а5аларгыт тугу улэлиллэрий? Ханна улэлиллэрий? Билэ5ит дуо?

Музыка тыабыыр. («Кыракый суоппардар» Н.Макарова тыл.мел.)

Иитээччи суоппар уруулун тутан о5олору кытта ыллыы-ыллыы айанныыр. Иитээччи: Мин ким буоллум? (Суоппар)

Суоппар тугу гынарый? Суоппар ханан айаннырый? Суоппар тугу билиэхтэ5ий?

О5олор: Суоппар массыына ыытар, суол быраабыллатын билиэхтээх. Транспорт арааьын билэр - автобус, такси...Кини массыына алдьанна5ына сатаан оцоруохтаах.

Иитээччи: Маладьыастар! Суоппар улэтин туьунан барытын билэр эбиккит. Миигин кытта айаныххыт дуо? Чэ, олорун, учугэйдик тутуьун. (музыканын айанныыллар. Баран истэхтэринэ Незнайка самокатынан эрийэ-буруйа айаннаан кэлэн иьэр. Кини суол быраабыллатын билбэт, кыра мэьэйгэ ицнэн тохтуур).

Иитээччи: - Хайа Билбэтчэй, дорообо! Массыына5а киирэн биэрэ сыыстын ди!?

Билбэтчэй: - Самокатынан суол устун айанныыр наьаа учугэй ээ, ол эрэри кутаным сурэ5им тэптэ, тебем ыалдьаары гынна.

- О5олоор, Билбэтчэй тугу сыыьа оцордо? (Утары массыына5а тахсан биэрдэ)

Иитээччи: - Билбэтчэй суолга айанныырга анаан суол быраабыллатын тутуьан айаныхтааххын, суол устун массыыналар эрэ айанныыллар.

- О5олоор, керуц эрэ ол суол бэлиэтэ турар, ол туох бэлиэтэ буоларын билэ5ит дуо? (о5олор эппиэттэрэ). Чэ, айаныххайыц! (салгыы айаннаан иьэллэр).

Суьал кеме бэлиэтигэр тохтобул.

- О5олоор, манна суьал кеме оцороллор. Чэ, эрэ таабырыммын тааьйц эрэ? (таабырыннаан ыйытыы).

Тебе, куемэй, ис ыарыытын,
Сорох кэмцэ укол биэрэн
Барытын эмтээн суох оцорор
Ким буолуой о5олоор,

Этиц эрэ тургэнник? (Быраас)

- Маладыастар, Быраас туьунан тугу билэбитий, кэпсээн эрэ? Кини тацаьа хайдаьый? Туох туттар тэриллээьий? (оьолор тугу билэллэрин кэпсииллэр).

Ооньуу «Икки быраас». Остуолга быраас тацастара, аптечкалар, туттар тэриллэрэ ол быыьыгар ооньуурдары кытта буккуспуттар. Оьолор хамаанданан ким тургэнник сепке быраас тацаьын, аптекатын хомуйбут ол кыайар.

- Оьолоор, быраас идэтэ туьалаах эбит дуо? (оьолор эппиэттэрэ).

Билбэтчэй: Мин манна хаалар эбиппин, бырааска эмтэнэ. Керсуеххэ диэри (оьолору кытта покаалаьар).

Динамической тохтобул.

Музыка тыаьынан бабочкалар хамсаныларынын оцороллор.

Сибэккилэр тула эргийэн суурэллэр.

Кынаттарынан сапсынан биирдии сибэккигэ олороллор...

Хонууга олорон таайтарар.

Иитээччи:

Онтон бу ким буолуой, таайыц эрэ?

Кини арааьы атыылыыр

Уут, сугэй, мует,

Моркуоп, помидор, яблоко

Оьуруот аьын эгэлгэтин

Кини кимий таайыц эрэ?

Иитээччи продавец тацаьын кэтэр (фартук, колпак)

Дидактической эрчиллии «Оьурсулары полкаларга уур».

-Мабаьыьыца сибизьэй оьурсу аьалбыттар, ону полкаларга ууруохха наада. Хас полка баарый? (Икки) Полкаларбыт тэцнэр диэххэ сеп дуо? Суох. Тоьо? Уеьэ полка кылгас, аллараа полка уьун.

Оьурсулары уеьэ полкаба уурун. Аабан керуеьун, хас оьурсу баппытый? Туерт оьурсу.

Аны аллараа полкаба ууруоххайын эрэ оьурсулары. Ааьын эрэ, хас оьурсу бата аллараа полкаба. Биэс оьурсу.

Ханнык полкаба элбэх оьурсу баарый, аллараа дуу, уеьээ дуу? Аллараа полкаба элбэх. Оьолор аллараа уонна уеьээ полкаба тэц оьурсу буолар гына, хайдах оцоробут? Уеьээ полкаба эбии оьурсу кыайан уурбаппыт, миэстэ суох. Онтон аллаара полкаттан биир оьурсуну кеьурэтэн ыллахпытына тэц буолар дуо? Дьэ, билигин уеьээ уонна аллараа полкаба тэц ахсааннаах оьурсу буолла.

(Бу бириэмэьэ экрацца араас тутуулар бара турар слайдалара кестер).

Куьун, кыьын,

Саас, сайын,

Ардах буоллун, хаар тустун –

Куттаммакка, толлубакка,

Дьикти кэрэ тутуулары

Киммит айан, тутан табаарар,
Этэн биэрин эрэ, о5олоор? (Тутааччы)

- Маладыастар, на5аа учугэй?

Иитээччи тутааччы каскатын кэтэр.

-Тугу гынарый? Киниэхэ дьиэ тутарыгар туох туттар тэриллээх
буолуохтаа5ый? Ханнык массыналар киниэхэ кемелебеллеруй?

О5олор: Тутааччылар о5олорго улахан дьоццо дьиэ тутан биэрэллэр.
Кинилэр араас дьиэлэри туталлар: 1-этээстээх, 2-этээстээх, араас быыылаах,
улахан дьиэлэри. Дьиэни мастан да, кирпиичэнэн да туталлар. Араас
инструментары туттар – отвертка, эрбии, сугэ...

- Эьиги на5аа учугэй саца тутулубут детсадтаах эбиккит, ону улахан
дьон- тутааччылар оцорбуттар, туппуттар. Онтон эьиги бэйэ5ит детсад
тутуоххутун ба5ара5ыт дуо? (о5олор эппиэттэрэ).

Конструирование «Детсад».

О5олорго кубиктар бэриллэллэр, бары кемелеен детсад туталлар.

- Маладыастар, онтон эьиги улааттаххытына туох улэ5ит
буолуоххутун ба5ара5ытый? (о5олор эппиэттэрэ. О5олор эппит идэлэринэн
медальон туттарар).

- Мин барар бириэмэм тийэн кэлбит, миигин кытта аргыс буолан
айаннаабыккытыгар бабыбаларын, Керсуеххэ диэри!